

План-канспект урока чалавек і свет

Настаўнік: Ждановіч Алена Аляксееўна

Клас: 3

Тэма: Белавежская пушча.

Мэты: Пашыраць веды вучняў аб формах аховы прыроды. Садзейнічаць фарміраванню экалагічна арыентаваных паводзін. Развіваць цікавасць да пазнання прыроды, назіральнасць. Выхоўваць любоў і беражлівыя адносіны да жывёльнага і расліннага свету Рэспублікі Беларусь.

Змест:

1. Арганізацыйны момант, паведамленне тэмы і мэты ўрока.

2. ***Выразнае чытанне верша Я.Коласа

О, край родны, край прыгожы!

Мілы кут маіх дзядоў!

Што мілей у свеце божым

Гэтых светлых берагоў,

Дзе бруяцца срэбрам рэчкі,

Дзе бары-лясы гудуць,

Дзе мядамі пахнуць грэчкі,

Нівы гутаркі вядуць;

Гэтых гмахаў безгранічных

Балатоў тваіх, азёр,

Дзе пад гоман хваль крынічных

Думкі думае прастор;

Дзе ўвосень плачуць лозы,

Дзе вясной лугі цвітуць,

Дзе шляхам старым бярозы

Адзначаюць гожа пуць!

3. Гутарка па зместу верша. Выказванні вучняў аб прыродзе, аб неабходнасці беражлівых да яе адносін.

4. Апавед настаўніка аб формах аховы прыроды.

Нацыянальныя паркі, запаведнікі, заказнікі – гэта прыродныя тэрыторыі, якія ахоўваюцца Законам. Ва ўсім свеце (па дадзеных ААН) налічваецца каля 1,5 тысяч прыродаахоўных зон. Першыя ўпаміны аб ахове прыроды на Русі тычацца 11 стагоддзя. Уладзімір Манамах аб'явіў забароненымі тэрыторыі, дзе палявалі на дзічыну князі, і сталі яны называцца звярынцамі.

Запаведнікі – гэта ахоўваемая тэрыторыя, дзе забаронена ўсялякая гаспадарчая дзейнасць і вядуцца навуковыя даследаванні па ахове прыроды.

Заказнікі – ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, на якіх на працягу пэўнага часу захоўваюцца асобныя віды жывёл і раслін, а астатнія віды прыродных багаццяў выкарыстоўваюцца абмежавана.

Нацыянальныя паркі – тэрыторыі з пэўнай структурай кіравання адпачынкам людзей і прыродавыкарыстаннем, на якіх ахоўваюцца ландшафты і адмысловыя прыродныя аб'екты.

5. Белавежская пушча. Гісторыя стагоддзяў.

Запаведнік “Белавежская пушча” – адзін са старажытных у свеце. Гэтыя мясціны былі аб’яўлены запаведным лясным масівам у канцы 14 стагодзя. У 1991 годзе Белавежскай пушчы нададзены статус нацыянальнага парка. Нацыянальны парк размешчаны на захадзе нашай рэспублікі ў межах Гродненскай і Брэсцкай абласцей і займае плошчу ў 87,36 га. Тут нашлі прытулак 59 відаў млекакормячых, у тым ліку самы буйны прадстаўнік еўрапейскай фауны – зубр.

У Белавежскай пушчы налічваецца 227 відаў птушак, 40 з якіх занесены ў чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь. Хвойныя пароды прадстаўлены сасной звычайнай і елкай еўрапейскай. Флора пушчы прадстаўлена 900 відамі раслін, што складае 64% усіх раслін, якія растуць на тэрыторыі рэспублікі. У пушчы налічваецца каля 260 відаў імхоў, больш за 290 відаў лішайнікаў, 570 відаў грыбоў.

Сёння тут жывуць каля 200 зуброў, 2000 высакародных аленяў, 100 ласёў, 2000 дзікоў, 1500 казуль. Водзяцца лісіцы, барсукі, гарнастаі, куніцы, выдры і іншыя звяры. 44 віды раслін (4 віды імхоў, 16 – лішайнікаў, 7 – грыбоў) і 14 відаў жывёл, што сустракаюцца ў пушчы, занесены ў Чырвоную кнігу.

6. Прагляд слайдаў “Белавежская пушча” пад мелодыю аднайменнай песні.

7. Выказванне вучнямі сваіх уражанняў ад убачанага.

8. *, **, *** Паведамленні вучняў аб насельніках Белавежскай пушчы (дамашняе заданне).

8.1. Актуалізацыя ведаў вучняў пра зубра.

Белавежскі зубр адносіцца да атрада парнакапытных, сямейства Пустарогія. Рэдкі від, які знаходзіцца ў стане аднаўлення. Даўжыня цела да 3,5 м, вышыня ў карку да 1,85 м, маса самцоў 700-800 кг, самак – 400-600кг. Пярэдняя частка тулава масіўная, шыя кароткая, галава адносна невялікая, з парай серпападобных рогаў. Поўсць бурая, зімой вельмі густая, на загрыўку, шыі і падбародку – доўгая.

Зубры жывуць статкамі, якія складаюцца з самак, маладых самцоў і цялят.

Дарослыя самцы трымаюцца асобна.

8.2. Чытанне казкі “Чаму ў Зубра горб на спіне”.

9. Пашырэнне ведаў вучняў пра флору пушчы.

***1 вучань: Цудоўнае дрэва – сасна. Вось якая гісторыя звязана з ёю. Было гэта амаль 300 гадоў таму назад. Маракі на караблі, які плыў у Канаду, адзін за адным пачалі паміраць ад цынгі. Выжыла невялікая частка каманды і толькі дзякуючы таму, што гэтыя людзі паслухаліся парадаў індзейцаў і сталі піць настой сасновых шыпулек. Толькі праз шмат гадоў быў вынайдзены сакрэт цудадзейнага сасновага настою, які ўтрымлівае вітамін С, неабходны чалавеку. А на зваротнай дарозе карабель трапіў у жорсткі шторм. І зноў сасна, з якой быў зроблены карабель, выратавала маракі – на гэты раз сваёй трываласцю.

***2 вучань: Сапраўды незвычайным дрэвам можна назваць дуб. Многія народы ставяцца да яго з пашанай і любоўю. Жыве ён 400-500 гадоў і нават больш. Пра дуб складзена шмат легенд і казак. Нашы продкі-славяне лічылі яго дрэвам Перуна – бога грому і маланкі. У Старажытнай Грэцыі дубовая галіна ўвасабляла магутнасць. Вянком з дубовых галін узнагароджвалі за выратаванне жыцця, за воінскія подзвігі.

10. Гульня “Краязнаўчы калейдаскоп”.

Клас дзеліцца на 2 каманды “Дуб” і “Сасна”. (Каманды фарміруюцца з улікам узроўню ведаў вучняў па тэме). Камандам па чарзе задаюцца пытанні:

- Якое дрэва самае распаўсюджанае на Беларусі? (Сасна)
- Які запаведнік на тэрыторыі нашай рэспублікі лічыцца адным з самых старажытных у свеце? (Белавежская пушча)
- Якая жывёла лёгка бегае па балотах, дзе іншыя патанулі б? (Лось)
- Якіх жывёл называюць Будаўнікамі? (Баброў)
- Якія жывёлы занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь? (Зубр, буры мядзведзь, барсук ...)
- Якія птушкі занесены ў Чырвоную кнігу Рэспублікі Беларусь? (Шэры журавель, чорны бусел, белая чапля, філін-пугач...)
- Які звер нашых лясоў самы магутны? (Зубр)
- Як мядзведзь абыходзіцца з неахайным мядзведзяня?
- Ці можа ў схованцы вавёркі быць сапсаваны арэх ці грыб? Чаму?
- Як лось ратуецца ад жары? (Лажыцца ў балаціну, пакідаючы на паверхні толькі галаву)

10.1. Конкурс мастакоў.

Камандам прапануецца за пэўны час намаляваць зубра.(3 хвіліны)

10.2. Конкурс загадак пра жывёл.

- У Белавежскай пушчы, у цішыні дубоў, як сімвал Беларусі, жывуць гурты з...
- Яліна з дуплом расце ля прыгорка. Вяртлявая ў ім кватаруе в...
- Вышываць і шыць не можа, а іголак – безліч мае. Для чаго ж ён іх трымае? Зразумела. Ён жа в...
- У хвасце пушыстым, доўгім і ў футры ўся краса. Уладар адзежы гэтай – ганарлівая л...
- Кошка кажа кацяняці: “Мы жывём заўсёды ў хаце. Ды нямала нашых рыс мае і лясная р...
- Вясна. Пасля зімовай спячкі хістаецца, ідзе ледзь-ледзь, шукае, чым падсілкавацца зусім знясілены м...
- Ціха. Ясна свеціць ноччу новы месяц-маладзік. Знайшоў бульбінку – зарокхаў на ўскрайку поля дз...
- Высокі, магутны, вялікія рогі – праткнуць імі ворага можа наскрозь. Пазналі, хто гэта? Такі воль ён – л...
- Бегае ўсюды – адзін ці ў зграі – прыемных прыгод яго ногі шукаюць. Яго завыванне пачуеш здалёк. На выгляд – сабака, у сапраўднасці –в...
- Гэта – звер высакародны, на ягоб глядзеў увесь дзень – постаць, выгляд, твар лагодны. А завецца звер – а...

11. Падвядзенне вынікаў конкурсу.

12. Абагульненне, вынікі ўрока.

13. Рэфлексія.